

9.1.2023

Viite: (HE 269/2022 vp)

Asia: Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuselta (STEA) lausuntoa Hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta.

STEA:n lausunto

STEA kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa. STEA pitää ehdotusta kannatettavana ja hyvin valmisteltuna. Siirtyminen uuteen rahoitusmalliratkaisuun on edellyttänyt nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen valmistelua erittäin tiiviillä aikataululla. STEA on osallistunut lain seurantaryhmän työskentelyyn vuoden 2022 aikana ja on siten pystynyt kontribuoimaan koko valmisteluprosessin ajan hallituksen esityksen valmisteluun.

Helmikuussa 2022 julkaistiin yhteisymmärrysmuistio liittyen rahapeliuotoilla rahoitettavien yleishyödyllisten toimintojen uuteen rahoitusmalliin. Yhteisymmärrysmuistio perustui valtioneuvoston asettaman hankkeen toimeksiantoon, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus uudeksi rahoitusmalliksi rahapeliuotoilla rahoitettujen toimintojen rahoittamisesta vuoden 2024 alusta lukien. Uuden rahoitusmallin laatimisessa asetettiin tavoitteeksi turvata rahapelien tuotolla toimineille edunsaajille ennustettava, vakaa ja edunsaajien autonomian turvaava riittävä rahoitus. Yhteisymmärrysmuistiossa todettiin myös, että STEAa koskeva sääntely siirretään osaksi STM:n toimesta valmisteltavaa uutta sektoripuitelakia. Siten jatkossa STEA:n rahoitus kustannetaan kokonaisuudessaan valtion menona STM:n pääluokan momentilta. Puitelakiin tulee myös sisällyttää arpajaislain 20 a §:ään sisältyvät säännökset sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunnasta.

STEA pitää tärkeänä, että laki sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta turvaa omalta osaltaan kansalaisyhteiskunnan elinkelpoisuutta ja toimintakykyisyyttä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen rooli ihmisten hyvinvoinnin, osallisuuden ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamisessa on kiistaton. Yhteiskuntaa kohdanneet kriisit, kuten esimerkiksi korona- pandemia, Ukrainan sota ja nopeasti kohonneet elinkustannukset, ovat osoittaneet, että sosiaali- ja terveysjärjestöissä on osaamista ja kykyä reagoida yhteiskunnan ja yksilöiden muuttuviin tuen tarpeisiin. Sosiaali- ja terveysjärjestöt tukevat, auttavat ja kohtaavat monenlaisissa tilanteissa olevia kansalaisia. Resurssien varmistaminen ja rahoituksen ennakoitavuus ovat elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan edellytys. Nämä näkökulmat on nostettu esiin myös lakiesityksen perusteluissa, kuvattaessa lakiesityksen tavoitteita.

Yhteisymmärrysmuistion (8.2.2022) mukaan uudessa rahoitusmallissa olisi perusteltua asettaa yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävän rahoituksen ja toiminnan kehittämisen seurantaan parlamentaarinen neuvottelukunta. Avustustason seurannan ja avustustason ennakoitavuuden näkökulmasta tätä esitystä pidetään kannatettavana.

Järjestöjen autonomian toteutuminen edellyttää mahdollisuutta käydä riittävää ja vaikuttavaa vuoropuhelua avustettavasta toiminnasta. Hallituksen esityksessä laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta on STEA:n näkökulmasta huolehdittu riittävästi

12.3.2020

VN/xxxxx/xxxx

osallisuusrakenteista. Esityksessä osallisuusrakenteiksi on asetettu sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunta ja sen arviointi- ja avustusjaosto.

Neuvottelukunnan tehtävänä on antaa sosiaali- ja terveysministeriölle lausuntoja sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kohdistuvan avustustoiminnan linjauksista ja strategisista suuntaviivoista sekä kehittää ja arvioida avustuspoliittikkaa ja järjestötoimintaa. Neuvottelukunta koostuu erityisesti avustuksen saajien edustajista. Neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaoston tehtävänä taas on antaa sosiaali- ja terveysministeriölle lausuntoja sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen myönnettävien avustusten jaosta sekä tehdä arviointeja avustettavien järjestöjen toiminnasta. Avustusehdotuksen yksityiskohtaisesta käsittelystä vastaavassa jaostossa ei ole jäsenenä avustusta saavien tahojen edustajia. Näin varmistetaan, ettei avustusten myöntämismenettelyyn liity esteellisyyden muodostavia seikkoja ja jaoston toiminta on myös objektiivisesti arvioituna puolueetonta ja tasapuolista.

Laissa säädetään myös STEAn asemasta, todeten kuitenkin, että Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen tehtävistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen antovaltuutuksen nojalla on annettu valtioneuvoston asetus valtionavustuksista yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (1552/2016 vp). Asetusta on myös kertaalleen muutettu (VnA 118/2020 vp), jonka myötä mm. investointi- ja hankeavustusten hakumenettely keventyi. Toimintaympäristön ollessa jatkuvassa muutoksessa, ei STEAn toimintaa säätelevään asetukseen ole STEAn näkemyksen mukaan hyödyllistä tehdä tässä vaiheessa merkittäviä muutoksia. Nykyiset säädökset sellaisenaan mahdollistavat reagoinnin toimintaympäristön muutoksiin ja esimerkiksi valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen työn ollessa vielä kesken, ei tulevia valtionapuviranomaisten yhteisiä käytäntöjä voida vielä kaikilta osin ennakoita tai määritellä säädöksiin.

Avustustoiminnan kehittämiseen liittyviä muutostarpeita tulee luonnollisesti jatkossakin arvioida säännöllisesti ja lainsäädännön muutoksia toteuttaa toimintaympäristön muuttuvien tarpeiden sitä edellyttäessä.

On selvää, että näiden sekä normiohjauksen muutosten, yhteisen kehittämistyön tulosten, että uuden tiedon pohjalta STEAn toimintatapoja tulee tarkastella ja kehittää muuttuneiden tarpeiden mukaisesti.

SOSIAALI- JA TERVEYSJÄRJESTÖJEN AVUSTUSKESKUS

johtaja

Hanna Heinonen